

LA DÈCADA LITERÀRIA DELS 70

Què se n'ha fet, d'aquelles flors

Al País Valencià, els anys a partir de 1970 marcaren una autèntica renovació de posicions i d'estils literaris. Nous escriptors aparegueren, noves tendències, polèmiques. ¿Què en queda ara?

Miquel Alberola

En la dècada dels seixanta, la joventut adquireix un protagonisme que a través de tota la història no havia tingut. L'impacte de ràfegues europees, com ara els Beatles i el maig francès, i l'arribada a les aules universitàries, a causa d'un nivell de vida ascendent —el *boom* del 60—, de joves d'extracció social heterogènia, determinen, entre altres coses, la majoria d'edat del món juvenil.

La problemàtica dels joves i l'actitud contra la dictadura promouen l'interès de les coses oprimides: el descobriment de la llengua i el territori, i en conseqüència, la cultura. Era l'inici del començament.

A la València d'aquells anys, la irrupció de Fuster, Giralt, Raimon, Sanchis Guarner, Reglà i Tarradell; els poetes universitaris i els poetes realistes; la Fundació Ausiàs March; les editorials l'Estel i Senent; la col·lecció Garbí i la llibreria Tres i Quatre; els

rial 3 i 4 i la fundació d'Acció Cultural del País Valencià, eines de ressò amb desig d'infraestructura, sense les quals —possiblement— tot el moviment incipient no hauria florit.

Antologies, antologats i antologadors

La certa efervescència política i cultural que viu el País Valencià es resol fent coses. Els joves, a través de la llengua, arriben a la literatura i el teatre; les antologies —*Els darrers. Ge-*

Dalt, consell de redacció de la revista «Cainall»: Pep Piera, J. L. Seguí, Adolf Beltran, Marc Granell i Eduard Verger. Baix, S. Jàfer i l'actor Enric Benavent.

premis Ausiàs March i la revista *Gorg...*, seran els revulsius i les plataformes que bressolaran els projectes de la nova dècada —1970.

Amb el nou decenni que començava amb el procés de Burgos i els atemptats a les llibreries, vindrien el Secretariat de l'Ensenyament de l'Idioma, els Premis Octubre, l'edito-

neració de 1970, de Jesús Huguet (1972), i *Carn fresca*, d'Amadeu Fabregat (1974)— són els manifestos parcials d'allò que estava passant.

«Al voltant de les revistes l'*Eixam* i *Vencill* —recorda Huguet— es va formar un nucli de gent de la Ribera i la Safor amb inquietuds. Hi havia de tot: literats i pintors. Per exemple, les

portades de les revistes, les feien Manuel Boix i Rafael Armengol. Era un moviment inert paral·lel a la *nova cançó*: en un treball que vàrem publicar per aquella època Josep M. Soriano Bessó i jo a *Oriflama* ja posàvem en relleu l'existència de prop de tres-cents cantants en català a les nostres comarques».

«Aquell moviment inicial —prosegueix Huguet— necessitava d'una antologia. La Generació del 70, no sé si val la pena d'anomenar-la així —algun títol havia de posar al llibre—, no integrava afinitats formals ni temàtiques. Només era una colla de gent que començava a escriure, que feia poesia, narrativa i assaig. Van ser-hi antologats tots aquells que tenien algun paper publicat, com ara Ricard Avellan, Vicent H. Esteve, Domènec Canet, Vicent Franch, Josep Lozano i jo mateix, entre altres, com a poetes. I entre els prosistes, cal ressenyar Vicent Escrivà, Amadeu Fabregat i Enric Ferrer Solivares».

Dos anys més tard, en 1974, i per encàrrec, Amadeu Fabregat —aleshores fallat, foll i fet fum— va traure als aparadors de les llibreries una altra antologia: *Carn fresca*. D'origen urbà i amb pretensions de ruptura estètica,

aquest llibre seria l'epicentre d'una sacsada de polèmiques posteriors.

«Una cosa és *Carn fresca*, i una altra el moviment que la va originar —diu Fabregat, des de la seua poltrona de director d'Aitana. Més que un moviment, allò va ser una moguda. Quan jo vaig arribar a València —1968— vaig connectar amb una sèrie de gent que ara tots són càrrecs coneguts, per exemple Vicent Soler, actual conseller d'Administració Pública». «Gent de l'àrea econòmica i filosòfica —continua Fabregat— que ens ajuntàvem a la cafeteria Roma i a la cafeteria de l'Hotel Anglès. Allò era un petit reducte de llibertat en plena clandestinitat. Nosaltres vivíem com si Franco s'hagués mort ja, sense massa complexos. Tots érem tan apolítics com puguem ser-ho ara: vagament esquerrans, vagament nacionalistes, vagament egoistes».

«Practicàvem la promiscuïtat sexual —insisteix Amadeu—. ¿Allí mateix? No. Al principi n'érem pocs —Vicent Soler, Rafa Ventura Melià, jo mateix i algú més; després vingueren Víctor Orenga, Guillermo Carnero, Salvador Jáfer..., tots. A partir d'aquí és quan es va parlar d'un canvi d'actituds respecte a determinades co-

ses: som un grup de gent a qui ens agraden les falles i Conxa Piquer, i ens importa un rave la baralla entre Semprún i Carrillo. En aquell moment tot era controlable, la qual cosa fou una gran sort».

Ara estan tots controlats. «No, jo crec —diu Amadeu amb entusiasme— que la llibertat és dispersió, incoherència i dispersió. Cadascú ha fet la seua vida».

El parell d'antologies, amb orígens diferents, no responen a pretensions idèntiques, tot i que hi ha cinc poetes que són presents a les dues: Domènec Canet, Jesús Huguet, Josep Ll. Fos, Josep Lozano i Vicent Franch.

Rurals i urbans

D'una banda, Jesús Huguet només proposava uns escriptors —poetes, assagistes i narradors— que començaven. I de l'altra, Amadeu Fabregat formulava un canvi en poesia que alhora connectàs amb el moviment del Principat.

«*Els darrers...* d'Huguet —indica Fabregat— no té res a veure amb *Carn fresca*. Tots dos han pogut existir sense necessitat l'un de l'altre. Per

GENERALITAT VALENCIANA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

JULIO GONZALEZ

COLLECCIÓ DE L'IVAM

i LA MONTSERRAT

LE RÊVE. LE BAISER

GRAND PERSONNAGE DEBOUT

L'HOMME CACTUS I

La Llotja de València, 9 de gener / 8 de febrer 1986

a mi, el d'Huguet era un llibre, però no tenia un valor contextual. Segurament perquè ell el va fer des d'una òptica comarcal i jo vivia —encara que sóc d'un poble— a la ciutat».

Jesús Huguet sosté que el món rural va començar el redreçament cultural abans que l'urbà. Aquesta dicotomia rural/urbà es traduiria al pròleg de Fabregat en realisme/formalisme. La polèmica fou densa. «Fou una polèmica absurda —creu Huguet— i inútil, entre gent que començava a es-

hi ha un relaxament en la producció dels membres de la generació: Joan Navarro i Salvador Jáfer emmudeixen junt amb Huguet, J. L. Fos, Vicent Franch i Josep L. Bonet. Només Rafael Ventura Melià trau un llibre en el 77: *Corrents de fons*.

Comencen a aparèixer nous noms: Jaume Montaner, Gaspar Jaén i Urban, el primer llibre de Josep Piera en català, Marc Granell, Josep Fèlix Escudero, Manuel Rodríguez Castelló..., l'antologia *Migjorn* d'Emili

criure per raons patriòtiques i almo-gàvers. Va ser d'una ridiculesa espantosa». Passaren d'inèdits a teoritzants.

Mostrar allò que passava

Alguna cosa nova s'estava coent. Els Premis Octubre de 1973 en són una prova evident: foren premiats els llibres de Joan Navarro, *Grills esmolten ganivets a trenc de por*, en poesia; *Assaig d'aproximació a Falles folles fetes foc*, d'Amadeu Fabregat, en narrativa, i *País perplex*, de Josep-Vicent Marqués, en assaig.

«Allò explica molt bé el canvi d'òptica, d'actitud i d'estètica —explica l'autor de *Falles Folles...* Són tres punts i a part en poesia, novel·la i assaig. Aquells premis van ser com mostrar a l'exterior allò que passava dintre. D'alguna manera, la història comença amb nosaltres en aquell punt, perquè curiosament guanyen tres llibres que tenien una cosa en comú: una òptica diferent i una manera de fer les coses diferent».

La renovació havia començat en tots els àmbits de la cultura, és el moment en què els germans Rodolf i Josep Lluís Sirera, Manuel Molins..., comencen a fer representacions que s'allunyen de la lògica local teatral.

Durant els anys que van de la mort del general al 79, fa la impressió que

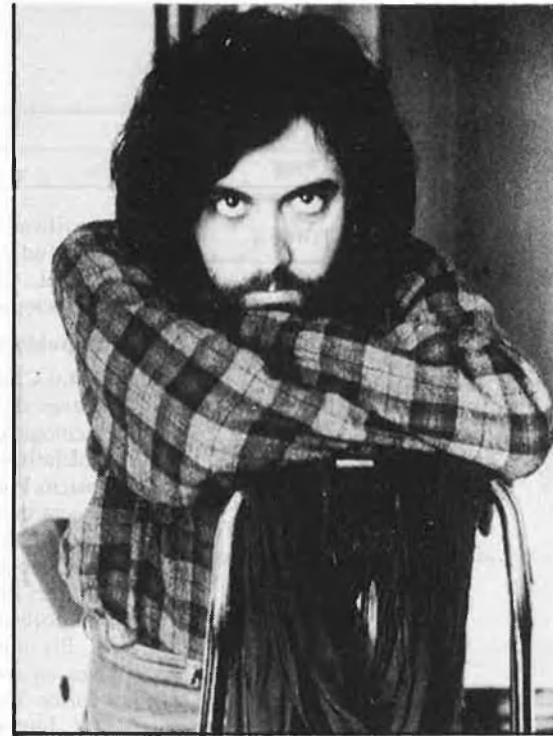
Rodríguez Bernabeu, les revistes *Llombriu*, *Septimomiau*, *Cairell...* La llista generacional s'engrosseix —¿o ja no hi pertanyen?— i les pretensions originàries queden desvirtuades.

Jesús Huguet considera que el moviment «anava íntimament lligat al fenomen de la nova cançó i, idènticament com va fer la cançó, nosaltres baixem la guàrdia en morir Franco». Amadeu Fabregat manté la convicció que totes les coses que naixen amb molta força després decauen, «encara que jo sóc una persona que no ha seguit massa la marxa de les coses».

La primavera dolorosa

La tènue becada poètica fou interrompuda la primavera del 1982 arran d'un article d'Adolf Beltran que criticava el nou jocfloralisme, legitimat per Navarro, Jaén i Jáfer. La pirula fou tan contundent com estranya. Les pàgines del desaparegut periòdic *Noticias* foren el marc de la picabaralla: capelles doloroses, flors i altars... La processó d'al·ludits i esmentadors fou bastant concorreguda, literàriament, però la cosa no tingué la més mínima transcendència —llevat de la mort del diari. Només va ser una lluita generacional. O ni això.

«No estic al corrent de les punyeteries domèstiques —apunta Fabregat.

Dalt, Amadeu Fabregat, quan tot allò de la promiscuïtat. Baix, Fuster, en un discurs dels Octubre.

Jo tinc per costum fer les coses i oblidar-me'n, només sé que Piera i Gaspar Jaén s'insultaven». Van trencar palletes.

La degeneració

La carn fresca s'ha fet carnús. Ara és una altra història i cadascú ha pres un camí ben diferent; han quedat consolidats, però, alguns noms: Salvador Jáfer, Josep Piera, Gaspar Jaén, Navarro... Pocs més. Els altres han canviat —molts d'ells— la ploma pel treball administratiu oficial.

Amadeu Fabregat no sap si s'ha fet carnús, «crec que les coses està bé que degeneren; si no, és molt avorrit. Aquella gent ha evolucionat. Jo no sóc el pare de ningú, a mi sempre em volen atribuir responsabilitats que no tinc per què tenir: no tinc per què fer de Josep M. Castellet. Jo vaig cobrar els mil duros que em van pagar, i prou».

«De tota manera —observa Fabregat— a l'antologia hi ha gent que mai no hi hauria inclòs si no és per les recomanacions de Sanchis Guarner. Per exemple Vicent Franch, que com a poeta és horrorós, possiblement arriba a ser un bon catedràtic de dret polític. No pense tornar a escriure una línia mai més: ni una carta. El que m'agradaria és ser governador civil a les pròximes eleccions per Sòria». Com Abril Martorell, si no vaig errat.

Foren revolucionaris, i de *ye-yés* han passat a executius. A molts d'ells, el càrrec els ve gran: la literatura era més fàcil. □